

UPPSALA
UNIVERSITET

Institutionen för folkhälso- och vårdvetenskap
Vårdvetenskap

Sjuksköterskestudenters uppfattningar om yrket samt önskemål om specialistutbildning – en uppföljning

Författare
Frida Bäckström
Caroline Lindmark

Handledare
Anita Staaf

Examinator
Ulrika Pöder

Examensarbete i Vårdvetenskap 15 hp
Sjuksköterskeprogrammet 180 hp
2012

SAMMANFATTNING

Syfte: Syftet med föreliggande studie var att undersöka sjuksköterskestudenter i termin sex avseende deras 1) motiv till yrkesval, 2) intresse av specialistutbildning, 3) uppfattningar om yrkesrollen och eventuella förändringar av denna uppfattning under utbildningens gång, samt 4) uppfattning om vad ansvarsområdet omvårdnad innebar för dem.

Metod: Kvantitativ deskriptiv enkätstudie. 55 studenter i termin sex på ett sjuksköterskeprogram i Mellansverige deltog i studien.

Resultat: Största motivet till sjuksköterskestudenternas yrkesval var viljan att arbeta med människor. Den populäraste specialistutbildningen var barnmorska. Att vara empatisk var den viktigaste egenskapen och den vanligaste företeelsen inom yrket var läkemedelshantering. Uppfattningarna om yrkesrollen hade ändrats under utbildningens gång, och utifrån svaren skapades fyra kategorier: ”Ansvarsfullt och krävande yrke”, ”Dokumentation och administrativa uppgifter”, ”Mindre patientkontakt än förväntat”, samt ”Ökad kunskap om yrkesrollen”. Utifrån svaren om vad omvårdnad innebar för studenterna skapades följande kategorier: ”Tillgodose grundläggande behov”, ”Se hela patienten”, ”Trygghet”, och ”Förebygga och behandla sjukdomar”.

Slutsats: Efter två och ett halvt års utbildning hade studenternas motiv till yrkesval och föreställningarna om vanliga egenskaper och företeelser inom yrket inte förändrats avsevärt mycket. Däremot hade studenternas uppfattningar om yrkesrollen ändrats under utbildningens gång. Den största skillnaden gällande specialistutbildning var att intresset för anesthesi- och operationssjukvård hade ändrats under utbildningen.

Nyckelord: sjuksköterskestudenter, föreställningar, specialistutbildning, yrkesroll, omvårdnad.

ABSTRACT

Aim: To investigate nursing students' in the sixth semester on their 1) reasons for their career choice, 2) their interest in specialist training, 3) perceptions of their professional role and possible changes in their opinions during education, and 4) perceptions of nursing care.

Method: Quantitative descriptive design. Questionnaires were distributed to 55 nursing students' in the sixth semester in a nursing program in a town in central Sweden.

Results: The main reason for the nursing students' career choice was the willingness to work with people. The most popular specialist training was midwifery. The nurses' main characteristic was to be empathetic and a common phenomenon was administration of medication. Perceptions of the professional role had changed during the training. Based on the responses, categories were designed; "*Responsibility and demanding profession*", "*Documentation and administrative tasks*", "*Less patient contact than expected*" and "*Increased knowledge of the professional role*". Regarding the question of what nursing care meant for the students, categories were designed: "*Meet the basic needs of the patients*", "*Have a holistic approach*", "*Supply safety*" and "*Prevent and treat sickness*".

Conclusion: The student's career choice, nurses' main characteristics and common phenomenon in nursing had not changed noticeably after two and a half years of study. However, the students' perceptions of the role of a nurse and the interest in anesthesia- and surgical care had changed during the training.

Key words: nursing students, perceptions, specialist training, professional role, nursing care.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. BAKGRUND	6
1.1 Inledning	6
1.2 Sjuksköterskans historia	6
1.3 Sjuksköterskans ansvarsområde omvårdnad	7
1.4 Sjuksköterskestudenters motiv till yrkesval	9
1.5 Sjuksköterskestudenters föreställningar kring yrket	10
1.6 Sjuksköterskestudenters intresse av specialistutbildning	11
1.7 Problemformulering	12
1.8 Syfte	12
1.9 Frågeställningar	12
2. METOD	12
2.1 Design	12
2.2 Urval	13
2.3 Datainsamlingsmetod	13
2.4 Procedur	13
2.5 Etiska överväganden	14
2.6 Bearbetning och analys	14
3. RESULTAT	15
3.1 Orsak bakom valet till att bli sjuksköterska	15
3.2 Intresse av specialistutbildning	16
3.3 Sjuksköterskans viktigaste egenskaper	17
3.4 Vanligaste företeelserna inom sjuksköterskeyrket	18
3.5 Studenternas uppfattningar om yrkesrollen	19
3.6 Sjuksköterskans ansvarsområde omvårdnad	20
4. DISKUSSION	22
4.1 Sammanfattning	22
4.2 Resultatdiskussion	22

4.3 Metoddiskussion	24
4.4 Slutsats	26
5. REFERENSER	26
6. BILAGA 1	31

1. BAKGRUND

1.1 Inledning

Denna studie är en uppföljning av Karlund och Tollins (2009) studie som undersökte vad sjuksköterskestudenter i termin ett hade för orsaker till yrkesvalet, uppfattningar om sjuksköterskans egenskaper och föreställningar kring yrket. Avsikten med följande studie är att se om eventuella förändringar har skett under utbildningens gång på samma grupp studenter i sista terminen.

1.2 Sjuksköterskans historia

Förr vårdades sjuka alltid i hemmet och då hade husmödrar och tjänstekvinnor det största ansvaret för omsorgen (Götlind, 2010). När kristendomen kom till Sverige blev vården istället ett kollektivt ansvar, då bibeln hade ett budskap om att man skulle ta vara på sina medmänniskor (Holmdahl, 1997). Kloster, helgeandshus och hospital fungerade som sjukvårdsinrättningar under medeltiden (Götlind, 2010). Det var främst nunnorna som satte stora avtryck inom sjukvårdens historia och blev våra första offentliga vårdgivare. Deras uppgifter var att ge de sjuka andlig styrka men samtidigt ge god skötsel av kroppen (Holmdahl, 1997). Under 1700- och 1800-talet uppfördes lasarett runtom i landet. Här arbetade bland annat ”sjukvaktorskor” eller ”sjukpigor”. Dessa kvinnor var helt utbildade och hade i uppgift att sköta patienterna. Sjukpigorna beskrevs ofta som smutsiga, slarviga och oansvariga men detta kom Florence Nightingale att ändra på (Götlind, 2010).

Florence Nightingale är en av de mest kända sjuksköterskorna, en förebild inom yrket som gjort stora förändringar inom sjukvården. År 1860 startade hon en sjuksköterskeskola i England, där man som elev fick lära sig de olika hörnstenarna i Nightingales filosofi. Det var patienten som skulle vårdas och inte sjukdomen, och det skulle ske med hjälp av dagsljus och frisk luft, renlighet och god kost. I utbildningen skulle eleverna också utveckla god moral och karaktär, då Nightingale ansåg att enbart en god människa kunde bli en bra sjuksköterska. Kunskap var otroligt viktigt men även det religiösa kallet. Det var av denna utbildning som den svenska sjuksköterskan Emmy Rappe skulle ta lärdom. Emmy Rappe reste till England 1866 för att studera på S:t Thomas´ Hospital och blev Sveriges första utbildade sjuksköterska.

Ett år efter utbildningen anställdes hon vid Nya sjukhuset i Uppsala, där hon fick i uppgift att organisera en svensk sjuksköterskeutbildning. Detta blev dock problematiskt då det var brist på ekonomiska resurser och personal. Utbildningen var bara sex månader lång och hade ingen teori (Götlind, 2010).

I takt med samhällets förändringar har sjuksköterskeyrket utvecklats från att ha varit en barmhärtighetsutövning till en egen profession (Fagerström, 2011). År 1920 infördes genom en kunglig förordning krav på att alla sjuksköterskeutbildningar skulle kontrolleras av staten. Utbildningen omfattade två år och tio år senare blev den treårig som den än är idag (Götlind, 2010). Idag leder sjuksköterskeutbildningen till en yrkes- och kandidatexamen. För att arbeta som sjuksköterska krävs även legitimation utfärdad av Socialstyrelsen (Högskoleverket, 2011).

1.3 Sjuksköterskans ansvarsområde omvårdnad

För att ge en god och säker vård finns kompetenskrav för sjuksköterskan som Socialstyrelsen tagit fram. Kraven innehåller rekommendationer om yrkeskunnande, erfarenhet, kompetens och förhållningssätt inom hälso- och sjukvården. Enligt kompetensbeskrivningen har sjuksköterskan olika arbetsområden; ledarskap, forskning, utveckling och utbildning samt omvårdnadens teori och praktik (Socialstyrelsen, 2011). Ett av kompetenskraven handlar om evidensbaserad vård som innebär att varje beslut inom hälso- och sjukvården ska vara baserade på vetenskapliga belägg. För att kunna ge god omvårdnad ska sjuksköterskan tillämpa evidensbaserad vård (Svensk sjuksköterskeförening, 2011).

ICN:s etiska kod beskriver sjuksköterskans grundläggande ansvarsområde som innebär att främja hälsa, förebygga sjukdom, återställa hälsa samt lindra lidande. Vidare står det att sjuksköterskan bland annat ska ha kunskap om medicinsk vetenskap, förebygga smitta, ha förmåga att bemöta och informera patienter och närstående samt arbeta säkert och följa författningar och riktlinjer. Enligt ICN:s etiska kod ska god omvårdnad ges med respekt och värdighet till alla människor, oavsett ålder eller kön, trosuppfattning, kultur, nationalitet, hudfärg, handikapp eller sjukdom, politisk åsikt eller social status (Socialstyrelsen, 2005).

Sjuksköterskeyrket är lagreglerat med rättigheter och skyldigheter. Hälso- och sjukvårdslagen (HSL) innehåller grundläggande regler för all hälso- och sjukvård (SFS 1982: 763 2a§). HSL beskriver åtgärder för att medicinskt förebygga, utreda och behandla sjukdom och skada. Målet är att främja god hälsa och att vården ska ges på lika villkor för alla människor. Hälso- och sjukvården ska bedrivas så den uppfyller kraven på god vård vilket innebär att den ska:

- Vara av god kvalitet med en god hygienisk standard och tillgodose patientens behov av trygghet i vården och behandlingen
- Vara lätt tillgänglig
- Bygga på respekt för patientens självbestämmande och integritet
- Främja goda kontakter mellan patienten och hälso- och sjukvårdspersonalen
- Tillgodose patientens behov av kontinuitet och säkerhet i vården.

Kärnan i sjuksköterskans arbete är omvårdnad. Målet med omvårdnaden är att främja patientens upplevelse av välbefinnande, förebygga ohälsa och lindra lidande, samt verka för ett värdigt avslut av livet (Dahlborg- Lyckhage, 2010; Svensk sjuksköterskeförening, 2010). Patienten ska, så långt det är möjligt, vara delaktig i sin egen vård och behandling. Att ge god omvårdnad innebär att man som sjuksköterska har ett öppet förhållningssätt och bemöter varje patient som en egen individ, med egna förmågor (Svensk sjuksköterskeförening, 2010). Florence Nightingale myntade redan under 1800-talet uttrycket ”vårda den sjuke, inte sjukdomen” (Götlind, 2010). Relationen mellan sjuksköterska och patient är viktigt för att ge god vård och sjuksköterskan ska arbeta för att bevara patientens autonomi, integritet och värdighet. Detta innebär bland annat att kunna observera, se, känna, lyssna och leva sig in i patientens situation. I sjuksköterskans ansvar ingår även att kunna utföra handlingar och åtgärder som patienten inte själv klarar, för att tillgodose grundläggande behov. Förutom att låta patienten vara delaktig i vården är det också viktigt att låta närstående vara insatta i omvårdnaden. Detta bidrar till en bättre vård med trygghet och respekt för personalen (Kristoffersen, Nortvedt & Skaug, 2005).

Karaöz (2004) undersökte turkiska sjuksköterskestudenters uppfattningar om god omvårdnad och omsorg. Att skapa en bra relation med patient och anhöriga, samt vara stöttande och

upprätthålla god kommunikation, visa respekt, medlidande och omsorg ansågs vara betydelsefullt för den goda omvårdnaden. En iransk studie (Khademian & Vizeshtar, 2007) undersökte också sjuksköterskestudenters tankar kring omvårdnad. Enligt studenterna innebar god vård och omsorg att behandla och medicinera i tid, övervaka och fullfölja patientens vård, samt att undervisa patienten om dess sjukdom. Författarna konstaterade att det inte var någon skillnad i åsikter kring omvårdnad från studenter i första och sista året på utbildningen.

I studien av Mlinar (2010) såg man att studenterna under sista året av utbildningen betraktade omvårdnad som mer viktigt i sjuksköterskeyrket, jämfört med studenter under första året. Att skapa en relation till patienten och ha goda kunskaper inom yrket, ansåg studenterna vara betydelsefullt i omvårdnaden. Enligt Murphy, Jones, Edwards, James och Mayer (2008) ansåg studenter i början av utbildningen att omvårdnad var mer viktigt i sjuksköterskeyrket, jämfört med vad studenter i slutet av utbildningen ansåg.

1.4 Sjuksköterskestudenters motiv till yrkesval

Tidigare har vård av sjuka varit en självklar handling på grund av barmhärtighetsskäl, men även på grund av den kristna tron (Götlind, 2010). Största orsaken till yrkesvalet idag tycks vara att få känna sig behövd och hjälpa andra människor (Karlund & Tollin, 2009; Prater & McEwen, 2006; Newton, Kelly, Kremser, Jolly & Billett, 2009; Rognstad, Aasland & Granum, 2004). Prater och McEwen (2006) fann även att de flesta av studenterna bestämde sig för att läsa till sjuksköterska redan på högstadiet och nästan en tredjedel kände sig kallade från Gud. Enligt Adam (2010) och Karlund och Tollin (2009) var det endast ett fåtal studenter som kände sig kallade från Gud. Sjuksköterskestudenterna i studien av Rognstad et al. (2004) ansåg också att mänsklig kontakt var viktigt i yrket. Cho, Jung och Jang (2009) beskrev att sjuksköterskestudenterna ansåg sig ha anlag för yrket. Liknande resultat visades hos studenterna i studien av Miers, Rickaby och Pollard (2007).

Möjligheterna till att få ett jobb var ett återkommande motiv till yrkesvalet (Cho et al., 2009; Rognstad et al., 2004; McLaughlin, Moutray & Moore, 2009; Mooney, Glacken & Brien, 2008). McLaughlin et al. (2009) och Mooney et al. (2008) beskrev också att familjen hade ett inflytande, något som bekräftades av en studie gjord i Hong Kong (Law & Arthur, 2002). McLaughlin et al. (2009) såg också att intresse för människokroppen och möjligheten att

kunna arbeta över hela världen fanns som grund till yrkesvalet. Studien beskrev också att egna erfarenheter spelade in, till exempel att ha haft sjuka närstående på sjukhus.

Karlund och Tollin (2009) kunde konstatera att viktigaste orsaken till att utbilda sig till sjuksköterska var att arbeta med människor, följt av intresset för människokroppen samt viljan att ha ett arbete som känns meningsfullt. Möjligheten att kunna specialistutbilda sig ansågs vara viktigt enligt många studier (Karlund & Tollin, 2009; Adam, 2010; Rognstad et al., 2004). I Miers et al. (2006) såg studenterna yrket som en utmaning där det fanns utrymme för varierande karriärmöjligheter.

1.5 Sjuksköterskestudenters föreställningar om yrket

I en studie gjord i Kina (Zhang & Petrini, 2008) hade många studenter en positiv inställning till sjuksköterskeyrket. Flera uppfattade sjuksköterskan som kärleksfull. Sjuksköterskans ord och gärningar var något som påverkade patienternas mentala och fysiska hälsa, och någon som gav styrka och visdom. Studenterna uppfattade också sjuksköterskan som ”spindeln i nätet”. I en studie av Prator och McEwen (2006) konstaterade man utifrån sjuksköterskestudenternas åsikter att en sjuksköterska bör vara omsorgsfull och kunna känna medlidande.

Brodie et al. (2003) undersökte sjuksköterskestudenters föreställningar kring yrket. De flesta studenterna ansåg att yrket bara handlade om fysisk omvårdnad, som tvättning och matning. Brodie et al. (2003) undersökte också om uppfattningar om sjuksköterskeyrket ändrats under utbildningens gång. Många studenter förstod inte i början av utbildningen vilket stort ansvar en sjuksköterska hade och att mycket dokumentation ingick i yrket, samt att yrket var i stressig miljö.

Enligt Adam (2010) ansåg sjuksköterskestudenterna att dokumentation, fysisk omvårdnad, känslomässig omvårdnad och medicinska uppgifter var vanligt förekommande i sjuksköterskeyrket. Att vara kunnig, empatisk, lyhörd, noggrann och fördomsfri, ansågs vara de viktigaste egenskaperna.

Karlund och Tollin (2009) undersökte sjuksköterskestudenters uppfattningar om sjuksköterskans viktigaste egenskaper. Att vara kunnig ansågs som viktigast följt av att vara empatisk och förmedla trygghet, men viktigt var också noggrannhet och pålitlighet. Minst valda egenskapen var att vara bestämd. Sjuksköterskestudenterna ombads även välja de företeelser som de trodde var mest förekommande i sjuksköterskeyrket på en vårdavdelning. Ansvarstagande antogs vara den mest förekommande företeelsen, följt av fysisk omvårdnad, dokumentation och läkemedelshantering. Medicintekniskt utövande ansågs också vara en vanlig företeelse inom sjuksköterskeyrket. Minst valda företeelsen var inflytande.

1.6 Sjuksköterskestudenters intresse av specialistutbildning

I Sverige kan en grundutbildad sjuksköterska specialistutbilda sig inom tolv olika inriktningar; anestesijukvård, intensivvård, operationssjukvård, ambulanssjukvård, kirurgisk vård, medicinsk vård, onkologisk vård, hälso- och sjukvård för barn och ungdomar, psykiatrisk vård, vård av äldre, distriktssköterska samt barnmorskeutbildning. Samtliga inriktningar ger en specialistsjuksköterskeexamen, med undantag för barnmorskeutbildningen som ger en egen examen (Högskoleverket, 2010).

I en australiensisk studie (McCann, Clark & Lu, 2010) var studenter i första året på sjuksköterskeutbildningen mest intresserade av specialistutbildningar som akutsjukvård, barnsjukvård och barnmorska. Minst lockande var äldrevård och psykiatrisk vård. Sista året på utbildningen var akutsjukvård och barnsjukvård fortfarande populärast. Psykiatrisk vård blev däremot mer omtyckt, medan barnmorskeutbildningen blev den minst populära inriktningen.

Rognstad et al. (2004) konstaterade att många sjuksköterskestudenter hade planer på att specialisera sig, och möjligheten till detta var viktigt i deras yrkesval. De mest populära specialistutbildningarna var barnmorska, distriktssköterska samt anestesijukvård. Mindre populärt var äldrevård. I en annan norsk studie (Kloster, Høie & Skår, 2007) ville man se vilket område som sjuksköterskestudenter var intresserade av i början och slutet av utbildningen. Även i denna studie visade det sig att barnmorskeutbildningen och pediatrik vård var populärt. I slutet av utbildningen var många istället intresserade av kirurgi och medicin.

Enligt Karlund & Tollin (2009) var intresset för specialistutbildning hos studenterna stort. Populärast var barnmorskeutbildningen följt av utbildning inom ambulans, operation och intensivvård. Anestesisjukvård, primärvård och forskning var lägst rankat. I studien av Adam (2010) var barnsjukvård, akutsjukvård och ambulanssjukvård populärast.

1.7 Problemformulering

Avsikten med föreliggande studie är att göra en uppföljning av Karlund och Tollin (2009) studie, på samma grupp studenter som nu läser sista terminen på sjuksköterskeprogrammet. Det vore av intresse att undersöka vad sjuksköterskestudenter i termin sex har för uppfattningar kring yrket och intresse av specialistutbildning, samt om uppfattningarna ändrats genom utbildningen. Vidare vore det intressant att se vad studenterna anser att sjuksköterskans ansvarsområde omvårdnad innefattar.

1.8 Syfte

Syfte med föreliggande studie är att undersöka sjuksköterskestudenter i termin sex avseende deras 1) motiv till yrkesval, 2) intresse av specialistutbildning, 3) uppfattningar om yrkesrollen och eventuella förändringar av denna uppfattning under utbildningens gång, samt 4) uppfattning om vad ansvarsområdet omvårdnad innebär för dem.

1.9 Frågeställningar

Varför vill sjuksköterskestudenterna arbeta som sjuksköterska?

Har studenterna intresse att specialutbilda sig, i så fall inom vilket område?

Vad anser studenterna att sjuksköterskans viktigaste egenskaper är?

Vilka företeelser är mest förekommande inom sjuksköterskeyrket enligt studenterna?

Har studenternas uppfattningar om yrkesrollen ändrats under utbildningens gång, och i så fall hur?

Vad anser studenterna att omvårdnad är?

2. METOD

2.1 Design

Kvantitativ deskriptiv design.

2.2 Urval

Samtliga studenter (n=83) i termin sex på sjuksköterskeprogrammet i en stad i Mellansverige tillfrågades om deltagande i studien. Vid enkätutdelningen, som skedde vid en schemalagd föreläsning, var 55 studenter närvarande (66 %). Alla närvarande, 47 kvinnor och 8 män, valde att delta. Medelåldern var 25 år.

2.3 Datainsamlingsmetod

Datainsamlingen skedde med hjälp av en enkät som konstruerats av Karlund och Tollin (2009) och som omarbetats för denna studie (bilaga 1). Justeringar gjordes av fråga tre, fyra, fem, sex och elva eftersom det passade bättre för denna studie. Fråga ett, nio och tio lades till då det passade studiens syfte och frågeställningar och under fråga sex har fler specialistutbildningar lagts till. Enkätens första sida bestod av ett informationsbrev som riktade sig till studenterna och som beskrev studiens syfte och upplägg, samt att deltagandet var frivilligt och att det inte skulle gå att identifiera någon enskild students svar.

Enkäten innehöll elva frågor med olika svarsalternativ. Första frågan förklarade om studenten tidigare deltagit i studien där ”Ja” och ”Nej” fanns som svarsalternativ. Fråga två och tre handlade om kön och ålder. Fråga fyra handlade om tidigare vårderfarenhet där ”Ja” och ”Nej” fanns som svarsalternativ. Ytterligare tre frågor med elva till tolv olika svarsalternativ handlade om val av yrke, sjuksköterskans egenskaper samt vanligaste förekommande arbetsuppgifter på vårdavdelning. Här ombads studenter rangordna de fem mest viktiga respektive mest förekommande svarsalternativen, där ”1” var viktigast respektive mest förekommande och ”5” var minst viktig respektive minst förekommande av dessa fem. Fråga sex handlade om specialistutbildning där studenterna fick välja mellan 14 olika svarsalternativ. De frågor som lagts till handlade om uppfattningar om yrkesrollen har ändrats från termin ett till termin sex, samt hur de uppfattade begreppet omvårdnad. Dessa två frågor fick studenterna besvara med egna ord. Den sista frågan fanns för studenternas eventuella

synpunkter på enkäten. Den ursprungliga enkäten hade prövats tidigare av Karlund och Tollin (2009) där en pilotstudie på 15 personer gjordes. Där framkom att rangordningsfrågorna var otydliga, något som författarna i föreliggande studie förtydligade muntligt vid enkätutdelning.

2.4 Procedur

För att få tillåtelse att dela ut enkäter (bilaga 1) och ge studenterna möjlighet att svara, kontaktades ansvarig kursledare som erbjöd 15 minuter i slutet av en schemalagd föreläsning. Två dagar innan enkätutdelningen skickades ett meddelande ut via studenternas lärplattform, som beskrev studiens syfte och uppmuntrade till deltagande av studien. Enkäten delades ut 13 september 2011 till samtliga studenter som deltog i den överenskomna föreläsningen. Syftet med studien beskrevs muntligt vid enkätutdelningen. Eftersom Karlund & Tollin (2009) hade konstaterat att rangordningsfrågorna varit oklara, förtydligades dessa muntligt och författarna fanns på plats för att svara på övriga frågor. När studenterna hade fyllt i enkäten ombads de lämna den på skrivbordet längst fram i föreläsningssalen där enkäterna numrerades med 1- 55. Samtliga 55 studenter deltog och besvarade enkäten.

2.5 Etiska överväganden

Deltagandet var frivilligt i enlighet med forskningsetiska regler (Hansagi & Allebeck, 1994) och det har inte funnits möjlighet att identifiera den enskilde studentens svar. Detta presenterades muntligt vid utdelningen och fanns med på informationsbladet (bilaga 1).

2.6 Bearbetning och analys

Insamlad data sammanställdes deskriptivt med hjälp av dataanalysprogrammet SPSS. Rangordningsfrågorna (tabell 2-4) presenteras utifrån de svarsalternativ som ansågs vara ”Viktigast” och ”Mest förekommande” överst i tabellerna. De öppna frågorna besvarades med egna ord och analyserades med hjälp av kvalitativ innehållsanalys (Granskär & Höglund-Nielsen, 2008; Graneheim & Lundman, 2003) som modifierades för denna studie. Svaren lästes först noggrant igenom. Analysens nästa steg bestod i att ta ut meningsbärande enheter som sedan kondenserades. Utifrån kondenseringen skapades fyra kategorier under respektive frågeställning. För varje kategori presenterades ett eller två bekräftande citat som exemplifierade innehållet. Se tabell 1 för ett exempel av den kvalitativa analysprocessen.

Tabell 1. Exempel på den kvalitativa analysprocessen.

Meningsenhet	Kondenserad meningsenhet	Kategori
”På det sättet att det blivit uppenbart hur mycket ansvar och arbetsbörda dagens sjuksköterskor har. Sjukvården skulle kollapsa utan oss, då vi verkligen är det samordnade organet i verksamheten runt patienten (spindeln i nätet)”	Upplever att sjuksköterskeyrket är krävande och ”spindeln i nätet” och innebär mycket ansvar	Ansvarsfullt och krävande yrke
”Stor del av tiden går dessvärre till medicinsk teknik, administration och dokumentation...”	Upplever dokumentation, administrativt arbete som tidskrävande	Dokumentation och administrativa uppgifter

3. RESULTAT

Av de 55 studenter som svarade på enkäten uppgav 33 (60 %) att de deltagit i studien av Karlund och Tollin (2009). Tolv studenter besvarade inte den frågan vilket utgör ett internt bortfall på 22 %. Hälften av deltagarna (49 %) hade vårderfarenhet innan sjuksköterskeutbildningen.

För att underlätta läsandet av rangordningsfrågornas resultat, redovisas studenternas tre viktigaste orsaker till yrkesvalet (tabell 2), sjuksköterskans tre viktigaste egenskaper (tabell 3), och till sist de tre mest förekommande företeelserna i sjuksköterskeyrket (tabell 4) i löpande text under respektive frågeställning. Två svarsalternativ som ansågs vara ”Näst viktigast” och ”Viktigt” respektive ”Näst mest förekommande” och ”Förekommande” enligt studenterna presenteras också, samt de totalt sett minst valda svarsalternativet under respektive frågeställning. Studenter som valde svarsalternativet ”Annat” presenteras också i den löpande texten.

3.1 Orsak bakom valet till att bli sjuksköterska

Under frågan ”Varför vill du arbeta som sjuksköterska?” ombads studenterna rangordna de fem viktigaste orsakerna utifrån elva svarsalternativ, där ”1” var den viktigaste orsaken och ”5” den minst viktiga orsaken av dessa fem. Den viktigaste orsaken till att vilja arbeta som

sjuksköterska, var ”Jag vill arbeta med människor” (n=17) följt av ”Jag vill hjälpa andra människor” (n=11) och ”Jag vill ha ett arbete som känns meningsfullt” (n=10). ”Jag är intresserad av människokroppen och dess sjukdomar” och ”Jag vill ha möjlighet att vidareutbilda mig” ansågs också vara viktiga orsaker till yrkesvalet. Endast en student valde ”Jag känner mig kallad av Gud”. En student svarade ”Annan orsak” där denne skrivit ”Barnmorska”.

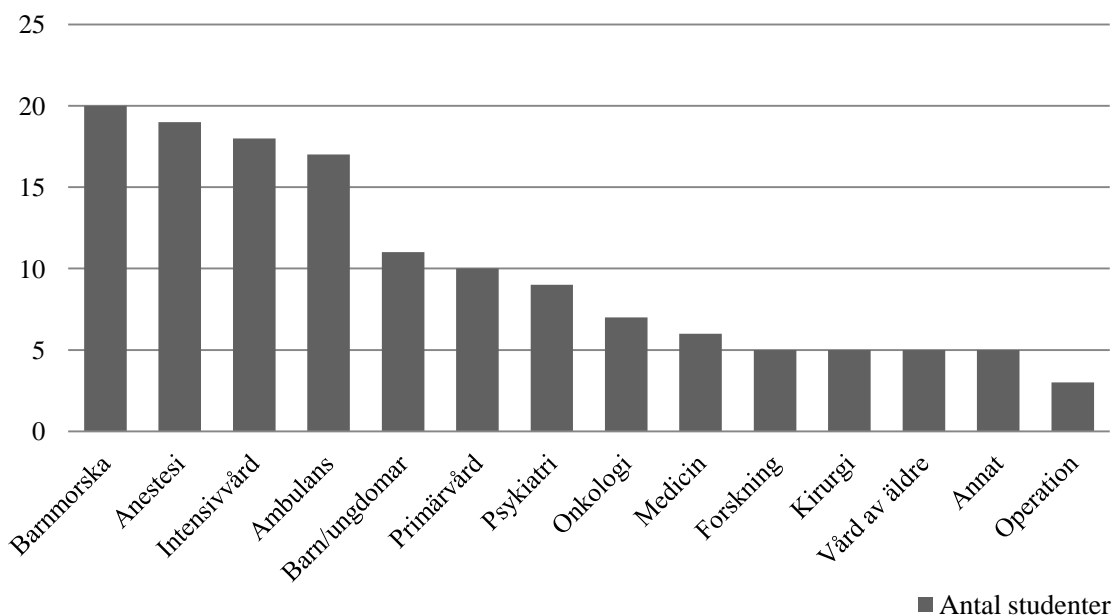
Tabell 2. Svarefrekvens på rangordningsfrågan om studenternas orsak till yrkesvalet. n (%) av 55.

Orsak till yrkesvalet	1	2	3	4	5	Totalt*
Jag vill arbeta med människor	17(30,9%)	9(16,4%)	3(5,5%)	7(12,7%)	7(12,7%)	43(78%)
Jag vill hjälpa andra människor	11(20%)	7(12,7%)	8(14,5%)	15(23,7%)	5(9,1%)	46(80%)
Jag vill ha ett arbete som känns meningsfullt	10(18,2%)	15(23,7%)	8(14,5%)	9(16,4%)	5(9,1%)	47(82%)
Jag är intresserad av människokroppen...	5(9,1%)	7(12,7%)	12(21,8%)	7(12,7%)	8(14,5%)	39(71%)
Jag vill ha möjlighet att vidareutbilda mig inom...	4(7,3%)	9(16,4%)	8(14,5%)	9(16,4%)	10(18,2%)	40(73%)
Jag vill kunna arbeta över hela världen	3(5,5%)	4(7,3%)	10(18,2%)	3(5,5%)	5(9,1%)	25(46%)
Jag vill vara garanterad ett arbete	2(3,6%)	3(5,5%)	4(7,3%)	4(7,3%)	12(21,8%)	25(46%)
Jag vill läsa vidare från min...	1(1,8%)	1(1,8%)	2(3,6%)	0(0%)	1(1,8%)	5(9%)
Jag kom inte in på mitt förstahandsval...	1(1,8%)	0(0%)	0(0%)	0(0%)	1(1,8%)	2(4%)
Jag känner mig kallad av gud	0(0%)	0(0%)	0(0%)	1(1,8%)	0(0%)	1(2%)
Annan orsak						1(2%)

1: Viktigast. 2: Näst viktigast. 3: Viktigt. 4: Mindre viktig. 5: Minst viktig. * Förekomst av respektive orsak

3.2 Intresse av specialistutbildning

Under frågan ”Vill du specialistutbilda dig, och i så fall inom vilket område?” fanns 14 svarsalternativ. Studenten ombads att välja en eller flera av svarsalternativen om intresset för specialistutbildning fanns. Samtliga studenter svarade på frågan. Populärast var ”Barnmorska” som 20 studenter hade svarat, tätt följt av ”Anestesi” (n=19). Populärt var också ”Intensivvård” (n=18) och ”Ambulans” (n=17). Minst valda specialistutbildningarna var ”Vård av äldre” (n=5) ”Kirurgi” (n=5) och ”Operation” (n=3). Fem studenter hade valt svarsalternativet ”Annat” där de skrivit ”Distriktsköterska” och ”Akutsjukvård”. Se figur 1 för hela resultatet.

Figur 1. Svarefrekvens på frågan om intresse av specialistutbildning

3.3 Sjuksköterskans viktigaste egenskaper

Under frågan ”Hur anser du att en bra sjuksköterska ska vara?” ombads studenterna rangordna de fem viktigaste egenskaperna en sjuksköterska bör ha utifrån tolv svarsalternativ, där ”1” var den viktigaste egenskapen och ”5” den minst viktiga egenskapen av dessa fem. Att vara ”Empatisk” ansåg 15 studenter som den viktigaste egenskapen följt av att vara ”Kunnig” (n=13) samt ”Lyhörd” (n=12). ”Trygg” och ”Pålitlig” ansåg studenterna också vara viktiga egenskaper. Endast en student valde ”Bestämd”. Se tabell 3 för hela resultatet.

Tabell 3. Svarsfrekvens på rangordningsfrågan om sjuksköterskans egenskaper. n (%) av 55

Sjuksköterskans egenskaper	1	2	3	4	5	Totalt*
Empatisk	15(27,3%)	6(10,9%)	11(20,0%)	3 (5,5%)	4(7,3%)	39(71%)
Kunnig	13(23,6%)	7(12,7%)	5(9,1%)	10(18,2%)	4(7,3%)	39(71%)
Lyhörd	12(21,8%)	7(12,7%)	6(10,9%)	5(9,1%)	7(12,7%)	37(67%)
Trygg	4(7,3%)	3(5,5%)	13(23,6%)	11(20,0%)	3(5,5%)	34(62%)
Pålitlig	3(5,5%)	12(21,8%)	4(7,3%)	7(12,7%)	6(10,9%)	32(58%)
Noggrann	3(5,5%)	10(18,2%)	5(9,1%)	5(9,1%)	7(12,7%)	30(54%)
Vänlig	3(5,5%)	2(3,6%)	3(5,5%)	3(5,5%)	8(14,5%)	19(35%)
Fördomsfri	1(1,8%)	6(10,9%)	5(9,1%)	0(%)	7(12,7%)	19(35%)
Positiv	1(1,8%)	1(1,8%)	2(3,6%)	3 (5,5%)	4(7,3%)	11(20%)
Stresstålig	1(1,8%)	0(0%)	0(0%)	8(14,5%)	5(9,1%)	14(25%)
Bestämd	1(1,8%)	0(%)	0(%)	0(%)	0(%)	1(2%)
Annat						0(%)

1: Viktigast. 2: Näst viktigast. 3: Viktigt. 4: Mindre viktig. 5: Minst viktig. * Förekomst av respektive orsak

3. 4 Vanligaste företeelserna inom sjuksköterskeyrket

På frågan om vanliga företeelser inom sjuksköterskeyrket ombads studenterna rangordna de fem mest förekommande företeelserna bland tolv svarsalternativ, där ”1” är mest förekommande och ”5” är minst förekommande företeelsen av dessa fem. Mest förekommande företeelsen enligt studenterna var ”*Läkemedelshantering*” (n=24) följt av ”*Ansvarstagande*”(n=10) samt ”*Högt tempo*” (n=6). Flera studenter ansåg att ”*Dokumentation*” och ”*Medicintekniskt utövande*” var andra vanliga företeelser inom sjuksköterskeyrket. Två studenter valde svarsalternativet ”*Inflytande*”. Se tabell 4 för hela resultatet.

Tabell 4. Svarefrekvens på rangordningsfrågan om företeelser inom sjuksköterskeyrket. n (%) av 55

Företeelser	1	2	3	4	5	Totalt*
Läkemedelshantering	24(43,6%)	16(29,1%)	7(12,7%)	5(9,1%)	2(3,6%)	54(98%)
Ansvarstagande	10(18,2%)	3(5,5%)	6(10,9%)	7(12,7%)	4(7,3%)	30(55%)
Högt tempo	6(10,9%)	5(9,1%)	4(7,3%)	2(3,6%)	10(18,2%)	27(49%)
Dokumentation	5(9,1%)	16(29,1%)	14(25,5%)	8(14,5%)	8(14,5%)	51(93%)
Medicintekniskt...	4(7,3%)	6(10,9%)	14(25,5%)	12(21,8%)	6(10,9%)	42(76%)
Fysisk omvårdnad	2(3,6%)	0(0%)	0(0%)	1(1,8%)	9(16,4%)	12(22%)
Självständighet	1(1,8%)	5(9,1%)	1(1,8%)	3(5,5%)	3(5,5%)	13(24%)
Administrativa uppg.	1(1,8%)	3(5,5%)	6(10,9%)	14(25,5%)	7(12,7%)	31(56%)
Beslutsfattande	0(0%)	0(0%)	1(1,8%)	0(0%)	5(9,1%)	6(11%)
Känslomässig omv.	0(0%)	1(1,8%)	1(1,8%)	2(3,6%)	1(1,8%)	5(9%)
Inflytande	0(0%)	0(0%)	0(0%)	2(3,6%)	0(0%)	2(4%)
Annat	0(0%)	0(0%)	0(0%)	0(0%)	0(0%)	0(0%)

1: Mest förekommande. 2: Näst mest förekommande. 3: Förekommande. 4: Mindre förekommande. 5: Minst förekommande. * Förekomst av respektive orsak

3.5 Studenternas uppfattningar om yrkesrollen

Under frågeställningen ”*Har dina uppfattningar om sjuksköterskans yrkesroll ändrats under utbildningens gång?*” svarade 45 (82 %) ”*Ja*”. De ombads också beskriva med egna ord hur uppfattningarna ändrats. Följande kategorier utformades; ”*Ansvarsfullt och krävande yrke*”, ”*Dokumentation och administrativa uppgifter*”, ”*Mindre patientkontakt än förväntat*” samt ”*Ökad kunskap om yrkesrollen*”. För varje kategori presenteras ett eller två bekräftande citat.

Ansvarsfullt och krävande yrke

I början av utbildningen trodde många studenter inte att sjuksköterskeyrket innebar stort ansvar. Studenterna insåg inte heller hur krävande och stressigt yrket var. Studenterna beskrev också att det var höga krav på dem och att sjuksköterskan hade en viktig roll i vårdkedjan.

”*Större insikt i det arbetstempo som man förväntas arbeta i, och de arbetsuppgifter som ingår. Vilket enormt ansvar som vilar på sjuksköterskan, och hur krävande yrket är*”.

”/.../ sjukvården skulle kollapsa utan oss, då vi verkligen är det samordande organet i verksamheten runt patienten (”spindeln i nätet”).

Dokumentation och administrativa uppgifter

En stor del av studenterna konstaterade att dokumentation och administrativa uppgifter tog mer tid av arbetsdagen än de förväntat. Detta är något som studenterna anser sig ha fått mer kunskap om under utbildningens gång.

”Visste inte att det innebar så mycket dokumentation och administrativa uppgifter /.../”.

Mindre patientkontakt än förväntat

I början av utbildningen trodde studenterna att yrket innebar mer patientkontakt. Studenterna beskrev att de vid utbildningens start trodde det fanns mer tid till samtal, både med patienten och anhöriga, men även mer tid för omvårdnadsåtgärder.

”Inte lika mycket patientkontakt som jag trodde förut. Det är mycket samordning och mediciner istället för basal omvårdnad”.

Ökad kunskap om yrkesrollen

En del studenter beskrev att de inte hade någon tydlig bild av yrket när de började sjuksköterskeprogrammet, men förklarade att de under utbildningens gång fått en bättre inblick av yrket.

”När jag började visste jag egentligen inte så mycket om vad det konkret var som sjuksköterskan gjorde, själva arbetsuppgifterna, eftersom jag aldrig jobbat inom vården tidigare. Nu när jag nästan är färdigutbildad vet jag vad yrket innebär, på så sätt har mina uppfattningar ändrats”.

3.6 Sjuksköterskans ansvarsområde omvårdnad

Under frågan *”Vad innebär omvårdnad för dig?”* fick studenterna beskriva betydelsen med egna ord. Följande kategorier utformades; *”Tillgodose grundläggande behov”*,

”Se hela patienten”, ”Trygghet” samt ”Förebygga och behandla sjukdomar”. För varje kategori presenteras ett eller två bekräftande citat.

Tillgodose grundläggande behov

Ett stort antal av studenterna ansåg att omvårdnad innebar att tillgodose patientens grundläggande behov och basala omvårdnad; att patienten ska kunna leva så normalt som möjligt.

”Att hjälpa en människa med det som denna inte kan sköta själv, men som är av betydelse för att denna ska kunna leva ett normal och funktionsdugligt liv”.

”Att hjälpa människor med dess grundläggande behov, att bry sig om andra och vilja hjälpa. Att skapa ett drägligt liv för någon som är svag och/eller sjuk. Att få andra att må så bra som möjligt”.

Se hela patienten

Studenterna beskrev att omvårdnad innebar att se helheten hos patienten, både fysiskt och psykiskt. Studenterna ansåg bland annat att det innebar att vara tillgänglig, samt kunna observera patientens psykiska och fysiska förmågor och begränsningar.

”Att se helheten hos patienten – fysiskt, psykiska och socialt välmående som mål för omvårdnaden”.

”Att se till att varje patient har det bra. Det är lätt att bara fokusera på duschning/tvättning osv, men det är även att lyssna och bekräfta. Se hela människan”.

Trygghet

Ett flertal studenter menade att ge trygghet och stöd var viktigt och ingick i omvårdnad av patienter.

”Inte så mycket de medicintekniska moment som sjuksköterskan spenderar stor del av tiden med, utan snarare föra samtal, stödja och göra det bekvämt för patienten /.../”

Förebygga och behandla sjukdomar

Studenterna ansåg också att omvårdnad handlade om att förebygga och behandla sjukdomar. Detta genom att till exempel förebygga trycksår, lägga om sår, samt upprätthålla god hygien och nutrition.

”Förebygga omvårdnadsrelaterade sjukdomar, till exempel liggsår och att ta hand om patientens behov, medicinska och hygieniska”.

4. DISKUSSION

4.1 Sammanfattning

Största motivet till sjuksköterskestudenternas yrkesval var viljan att arbeta med människor och att ha ett arbete som kändes meningsfullt. Populärast var barnmorskeutbildningen och specialistsjuksköterskeinriktningarna anestesi, intensivvård och ambulanssjukvård. Att vara empatisk och kunnig var de viktigaste egenskaperna och de vanligaste företeelserna inom sjuksköterskeyrket ansågs vara läkemedelshantering följt av dokumentation. Uppfattningarna om yrkesrollen hade ändrats under utbildningen gång, och utifrån svaren utformades fyra kategorier: ”ansvarsfullt och krävande yrke”, ”dokumentation och administrativa uppgifter”, ”mindre patientkontakt än förväntat”, samt ”ökad kunskap om yrkesrollen”. Under frågan vad omvårdnad innebar för studenterna utformades utifrån svaren följande kategorier: ”tillgodose grundläggande behov”, ”se hela patienten”, ”trygghet”, och ”förebygga och behandla sjukdomar”.

4.2 Resultatdiskussion

Denna studie visade att uppfattningar om yrkesrollen ändrats under utbildningens gång . Många studenter insåg inte i början av utbildningen att yrket innebar stort ansvar samt att yrket handlade mycket om dokumentation och administrativa uppgifter. Detta var också något som konstaterades bland sjuksköterskestudenterna enligt Brodie et al. (2003).

I föreliggande studie var att arbeta med människor en viktig orsak till yrkesvalet vilket också Karlund och Tollin (2009) konstaterade. Viljan att hjälpa andra människor var en annan viktig orsak i föreliggande studie, något som ett flertal andra studier bekräftar (Karlund & Tollin, 2009; Prater & McEwen, 2006; Newton et al. 2009; Rognstad et al. 2004). Ett annat motiv till

yrkesvalet var garantin om att få ett arbete (Cho et al., 2009; Rognstad et al., 2004; McLaughlin, Moutray & Moore, 2009; Mooney, Glacken & Brien, 2008). Detta var istället bland de mindre viktiga orsakerna i föreliggande studie. Denna skillnad kan bero på att intresset för yrket anses vara viktigare hos svenska studenter än att vara garanterad en inkomst.

Enligt Karlund och Tollin (2009) och Rognstad et al. (2004) var barnmorska den populäraste specialistutbildningen bland studenterna. I föreliggande studie var barnmorska också populärast. Detta resultat var oväntat, då författarna antog att det skulle vara en skillnad under utbildningen främst genom kliniska placeringar. Två olika studier gjorda i Australien och Norge visade istället att barnmorskeutbildningen var mindre omtyckt i slutet av utbildningen (McCann et al., 2010; och Kloster et al., 2007). Intresset för anestesijukvård var litet bland studenterna i första terminen, medan intresset för operationssjuksköterska var stort (Karlund & Tollin, 2009). I föreliggande studie hade intresset för dessa specialistutbildningar ändrats. Operationssjuksköterska var här minst valt, medan anestesijukvård var populärt. Förutom ökad kunskap om de olika specialistutbildningarna, kan denna skillnad bero på de kliniska placeringarna under utbildningen som möjligen gett en bättre uppfattning om vad en anesthesi- respektive operationssjuksköterska gör.

Att ha mycket kunskap inom yrket ansåg redan Florence Nightingale vara viktigt för att kunna bli en bra sjuksköterska (Götlind, 2010). Detta var sjuksköterskestudenterna i föreliggande studie överens om. Studenternas uppfattningar om hur en sjuksköterska bör vara ändrades inte märkvärt efter två och ett halvt års utbildning. Detta resultat var oväntat då författarna antog att utbildningens teori skulle ge en annan uppfattning. I början av utbildningen var de viktigaste egenskaperna att vara kunnig följt av att vara empatisk (Karlund & Tollin, 2009). Detta konstaterade också sjuksköterskestudenterna enligt Adam (2010). I föreliggande studie var dessa två egenskaper fortfarande viktigast. Förutom detta var också viktigt att förmedla trygghet och vara pålitlig, något som studenterna även ansåg i början av utbildningen (Karlund & Tollin, 2009).

Läkemedelshantering var den mest förekommande företeelsen följt av att vara ansvarstagande enligt studenterna i föreliggande studie. Redan vid utbildningens start var ansvarstagande den mest förekommande företeelsen i yrket, följt av att utföra fysisk omvårdnad (Karlund & Tollin, 2009). Sjuksköterskestudenterna i Brodie et al. (2003) och Adam (2010) ansåg också

att yrket handlade om fysisk omvårdnad. I föreliggande studie var däremot fysisk omvårdnad bland de minst förekommande företeelserna i yrket. Denna skillnad kan bero på ökad kunskap om arbetsuppgifterna under utbildningen, något som studenterna kan ha fått erfarenhet från kliniska placeringar. Andra vanliga företeelser i sjuksköterskeyrket enligt Karlund och Tollin (2009) var dokumentation och medicintekniska moment, något som fortfarande ansågs vanligt förekommande i föreliggande studie.

Hälso- och sjukvårdslagen beskriver bland annat att vården ska tillgodose behovet av trygghet (Socialstyrelsen, 2005). Att omvårdnad innebar att förmedla trygghet, beskrev också sjuksköterskestudenterna i Karaöz (2004) och även studenterna i föreliggande studie. Enligt Khademian & Vizesfar (2007) innebar god vård för de iranska sjuksköterskestudenterna att behandla i tid och fullfölja patientens vård. I föreliggande studie innebar omvårdnad att förebygga och behandla sjukdom, men även att tillgodose grundläggande behov och utföra åtgärder som patienten inte själv klarar av, något som Kristoffersen et al. (2005) beskriver.

Att främja hälsa och förebygga sjukdom är några av sjuksköterskans ansvarsområden enligt ICN:s etiska kod (Socialstyrelsen, 2005). Detta stämmer överens med studenternas uppfattningar kring omvårdnad i föreliggande studie. Studenterna beskrev också att omvårdnad innebar att se helheten hos patienten och att kunna observera patientens psykiska och fysiska förmågor och begränsningar. Innebörden av omvårdnad beskrivs på liknande sätt enligt Svensk sjuksköterskeförening (2010).

4.3 Metoddiskussion

Endast 55 av 83 studenter var närvarande vid enkätutdelningen. Alla närvarande besvarade dock enkäten. Av dessa hade minst 33 studenter tidigare medverkat i studien av Karlund och Tollin (2009). För att nå fler studenter hade det varit bättre om enkäten delats ut vid en obligatorisk föreläsning. Om ett större antal studenter medverkat, hade kanske resultatet sett annorlunda ut och på ett mer tillförlitligt sätt kunnat jämföras med Karlund och Tollin (2009). En brist med föreliggande studie var att författarna inte hade fullständig tillgång till data från Karlund och Tollin (2009). Då hade inte bara en uppföljning, utan även en jämförande studie blivit möjlig.

Under enkätutdelningen kom det fram att vissa studenter inte mindes om de deltagit i studien av Karlund och Tollin (2009). Vi bad dessa studenter att inte besvara frågan. Ytterligare ett svarsalternativ ”*Vet ej*” bör därför ha funnits med i denna fråga för att undvika internt bortfall. I frågan om specialistutbildning framkom det inte hur många av svarsalternativen studenterna fick välja. Detta ledde till att många studenter valde flera svarsalternativ. Frågan borde ha omformulerats för att underlätta för studenterna, och författarna skulle ha klargjort innan enkätutdelning hur många alternativ som studenterna fick välja. Om frågan förtydligades hade det möjligtvis gett ett annat resultat.

Svarsalternativet ”*Forskning*” är inte en specialistutbildning (Högskoleverket, 2010) men valdes ändå att finnas med bland svarsalternativen, för att på ett så tillförlitligt sätt som möjligt kunna jämföra resultatet med Karlund och Tollin (2009). I efterhand anser dock författarna att en enskild fråga om intresse för forskning hade varit intressant att ha med i enkäten. Svarsalternativet ”*Primärvård*” fanns med under frågan angående specialistutbildning, ändå valde fem studenter ”*Annat*”, där några hade skrivit ”*Distriktsjuksköterska*”. Vid enkätutdelningen skulle författarna ha förtydligat att distriktsjuksköterska ingår under svarsalternativet ”*Primärvård*”. Trots att det framkom i enkäten hur rangordningsfrågorna skulle besvaras, samt att det även förtydligades muntligt, var det en student som missuppfattade frågan och rangordnade fler än fem svarsalternativ. I det fallet valdes de fem första svarsalternativen ut.

Författarna i föreliggande studie är kritiska till svarsalternativen i frågan om sjuksköterskans företeelser och egenskaper, då alternativen liknar varandra. Svarsalternativet ”*Ansvarstagande*” anser författarna passar in under egenskaper och inte företeelser. Dock var det bara en student som beskrev under ”*Övriga synpunkter*” att det var svårt att svara på frågan om företeelser till yrket. Studenten ansåg att påståendena beskrev företeelser som kunde förekomma tillsammans. Några (n=6) studenter skrev att studien var rolig eller intressant, en student nämnde att studien var viktig.

Resultatet av föreliggande studie kan ge en ökad insyn i studenters uppfattningar om sjuksköterskeyrket och yrkesrollen. Detta kan vara intressant och användbart för lärare i utbildningen att ta del av. I frågan om uppfattningar om yrkesrollen har ändrats under

utbildningen, svarade nästan alla ”Ja”. Studenterna beskrev bland annat att yrket innebar mer ansvar än de förväntat sig. Detta resultat kan ge studenterna redan i början av utbildningen en större förståelse för yrket, och en tydligare bild av sjuksköterskans arbetsområde.

Det vore intressant att göra en liknande studie bland sjuksköterskor som arbetat några år och se om uppfattningarna kring sjuksköterskeyrket ändrats efter en viss tid i yrket.

4.4 Slutsats

Efter två och ett halvt års utbildning hade studenternas motiv till yrkesval och föreställningarna om vanliga egenskaper och företeelser inom yrket inte förändrats avsevärt mycket. Detta resultat var oväntat, då författarna antog att föreställningarna skulle ha ändrats under utbildningen. Den största skillnaden gällande specialistutbildning var att intresset för anesthesi- och operationssjukvård hade ändrats under utbildningen, dock var barnmorskeutbildningen fortfarande populärast. Uppfattningarna om yrkesrollen hade förändrats, vilket kan bero på att studenterna fått en större inblick i yrket. Studenternas uppfattningar kring omvårdnad stämde överens med litteraturen, vilket kan tänkas bero på den teori som förekommer under utbildningen (Svensk sjuksköterskeförening, 2010; Kristoffersen, et al., 2005).

5. REFERENSER

Adam, M. (2010). *Varför väljer studenter att påbörja en sjuksköterskeutbildning? En enkätstudie*. Examensarbete, Högskolan i Skövde, Institutionen för vård och natur. Från <http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?searchId=1&pid=diva2:380534>

Brodie, D. A., Andrews, G.J., Andrews, J. P., Thomas, G.B., Wong, J. & Rixon, L. (2004). Perceptions of nursing: confirmation, change and the student experience. *International Journal of Nursing Studies*, 41(7), 721–733. doi:10.1016/j.ijnurstu.2004.02.009

Cho, S. H., Jung, S. J., & Jang, S. (2009). Who enters nursing schools and why do they choose nursing? A comparison with female non-nursing students using longitudinal data. *Nurse Education Today*, 30(2), 180–186. doi:10.1016/j.nedt.2009.07.009

Dahlborg-Lyckhage, E. (2010). Sjuksköterskan, vem är det? I E. Dahlborg-Lyckhage (Red.), *Att bli sjuksköterska – en introduktion till yrket och ämne* (s. 21–33). Lund: Studentlitteratur.

Dahlborg-Lyckhage, E. (2010). Sjuksköterskan, vem är det? I E. Dahlborg-Lyckhage (Red.), *Det vetenskapliga ämnet* (s. 85- 107). Lund: Studentlitteratur.

Fagerström, L. (2011). Introduktion till Avancerad klinisk omvårdnad. I L. Fagerström (Red.), *Avancerad klinisk sjuksköterska* (s.22-25). Lund: Studentlitteratur.

Granheim, U.H., & Lundman, B. (2003). Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today*, 24(2), 105-112. doi:10.1016/j.nedt.2003.10.001

Granskär, M., & Höglund- Nielsen, B. (2008). *Tillämpad kvalitativ forskning inom hälso- och sjukvård*. Lund: Studentlitteratur.

Götlind, A. (2010). *Svensk sjuksköterskeförning: Bilder av sjuksköterskan*. Stockholm: Gothia Förlag.

Hansagi, H., & Allebeck, P. (1994). *Enkät och intervju inom hälso- och sjukvård: Handbok för forskning och utvecklingsarbete*. Lund: Studentlitteratur.

Holmdahl, B. (1997). *Sjuksköterskans historia: Från siukwacterska till omvårdnadsdoktor*. Stockholm: Liber.

Högskoleverket. (2010). *Sjuksköterskors specialistutbildning – vilket slags examen?* Hämtad den 3 november, 2011, från Högskoleverket, <http://www.hsv.se/download/18.7b9d013127a9e59c048000232/1005R-sjukskoterskor-specialistutbild.pdf>

Högskoleverket. (2011). *Examina på grundnivå*. Hämtad den 1 december, 2011, från Högskoleverket, <http://www.hsv.se/densvenskahogskolan/utbildningpauniversitetochhogskolor/utbildningpagrundniva/examinapagrundniva.4.5ed111281136ce97c148000475.html>

Karaöz, S. (2004). Turkish nursing students' perception of caring. *Nurse Education Today*, 25 (1),31-40. doi: 10.1016/j.nedt.2004.09.010

Karlund, M. & Tollin, M. (2009). *Sjuksköterskestudenternas orsaker till yrkesval, deras uppfattningar om huvudsakliga sjuksköterskeegenskaper samt föreställningar kring yrket*. Examensarbete, Uppsala universitet, Institutionen för folkhälso- och vårdvetenskap. Från <http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?searchId=1&pid=diva2:218628>

Khademian, Z. & Vizehfar, F. (2007). Nursing students' perceptions of the importance of caring behaviors. *Journal of Advanced Nursing*, 61(4), 456-462. doi: 10.1111/j.1365-2648.2007.04509.x

Kloster, T., Høie, M. & Skår, R. (2007). Nursing students' career preferences: a Norwegian study. *Journal of Advanced Nursing*, 59(2), 155–162. doi: 10.1111/j.1365-2648.2007.04276.x

Kristoffersen, N. J., Nortvedt, F. & Skaug, E-A. (2005). Om omvårdnad. I N. J, Kristoffersen., F, Nortvedt. & E-A, Skaug (Red.), *Grundläggande omvårdnad del 1* (s. 13-27). Stockholm: Liber.

Law, W. & Arthur, D. (2002). What factors influence Hong Kong school students in their choice of a career in nursing? *International Journal of Nursing Studies*, 40(1), 23-32. Hämtad från databasen PubMed.

McCann, T.V., Clark, E. & Lu, S. (2010). Bachelor of Nursing students career choices: A three-year longitudinal study. *Nurse Education Today*, 30(1), 31-36. doi:10.1016/j.nedt.2009.05.014

McLaughlin, K., Moutray, M. & Moore, C. (2009). Career motivation in nursing students and the perceived influence of significant others. *Advanced Nursing*, 66(2), 404–412. doi: 10.1111/j.1365-2648.2009.05147

Miers, M.E., Rickaby, C. E. & Pollard, K. C. (2006). Career choices in health care: Is nursing a special case? A content analysis of survey data. *International Journal of Nursing Studies*, 44(7), 1196–1209. doi:10.1016/j.ijnurstu.2006.04.010

Mlinar, S. (2010). First- and third-year student nurses' perceptions of caring behaviours. *Nursing Ethics*, 17(4), 491-500. doi: 10.1177/0969733010364903

Mooney, M., Glacken, M. & Brien, F. O. (2007). Choosing nursing as a career: A qualitative study. *Nurse Education Today*, 28(3), 385–392. doi:10.1016/j.nedt.2007.07.006

Murphy, F., Jones, S., Edwards, M., James, J. & Mayer, A. (2008). The impact of nurse education on the caring behaviours of nursing students. *Nurse Education Today*, 29(2), 254-264. doi: 10.1016/j.nedt.2008.08.016

Newton, J. M., Kelly, C.M., Kremser A.K., Jolly, B. & Billett, S. (2009). The motivations to nurse: an exploration of factors amongst undergraduate students, registered nurses and nurse managers. *Journal of Nursing Management*, 17(3), 392- 400. doi: 10.1111/j.1365 2834.2008.00945.x

Prater, L. & McEwen, M. (2006). Called to Nursing : Perceptions of Student Nurses. *Journal of Holistic Nurses*, 24(1), 63-69. doi: 10.1177/0898010105282511

Rognstad, M-K., Aasland, O. & Granum, V. (2004). How do nursing students regard their future career? Career preferences in the post-modern society. *Nurse Education Today*, 24(7), 493-500. doi: 10.1016/j.nedt.2004.07.015

SFS 1982: 763 2a§. *Hälso- och sjukvårdslag*. Stockholm: Sveriges Riksdag. Hämtad 2 november, 2011, från <http://www.riksdagen.se/webbnav/?nid=3911&bet=1982:763>

Socialstyrelsen. (2005). *Kompetensbeskrivning för legitimerad sjuksköterska*. Hämtad 1 november 2011 från http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/9879/2005-105-1_20051052.pdf

Svensk sjuksköterskeförening. (2011). *Evidensbaserad vård och omvårdnad* [Broschyr]. Stockholm

Svensk sjuksköterskeförening. (2010). *Värdegrund för omvårdnad* [Broschyr]. Stockholm: Brommatryck & Brolins AB

Zhang, M. F. & Petrini, M. A. (2008). Factors influencing Chinese undergraduate nursing students' perceptions of the nursing profession. *International Nursing Review*, 55(3), 274–280. Hämtad från databasen PubMed.

Härmed tillfrågas du som går sista terminen på sjuksköterskeprogrammet att delta i en enkätstudie om studenters uppfattningar om sjuksköterskeyrket.

Varför görs undersökningen? Vi är två studenter i termin sex på sjuksköterskeprogrammet i en stad i Mellansverige som gör en uppföljning på ett tidigare examensarbete som du ombads medverka i när du gick i termin ett vårterminen 2009. Syftet med föreliggande studie är att undersöka sjuksköterskestudenter i termin sex avseende deras 1) motiv till yrkesval, 2) intresse av specialistutbildning, 3) uppfattning om yrkesrollen och eventuella förändringar av denna uppfattning under utbildningens gång, samt 4) uppfattning om vad ansvarsområdet omvårdnad innebär för dem.

Vilka får vara med och hur går studien till? Samtliga studenter i sista terminen på sjuksköterskeprogrammet i en stad i Mellansverige tillfrågas att svara på vår enkät.

Deltagandet är helt frivilligt och det kommer inte att gå att identifiera dig utifrån dina svar.

Det tar ca 15 minuter att fylla i enkäten och vi önskar att du besvarar enkäten så noggrant som möjligt. Dina svar är mycket värdefulla för oss.

Hur behandlas insamlade data? De data vi får in från enkäterna kommer att sammanställas med hjälp av ett statistikprogram och redovisas i beskrivande text och diagram.

Innehållsanalys kommer ske på de öppna frågorna. Enkäterna kommer inte att sparas efter att de sammanställts.

Vilken betydelse har studien? Resultatet kan ge en ökad förståelse för studenters uppfattningar och val av sjuksköterskeyrket. Detta kan till exempel vara till fördel vid handledarskap av sjuksköterskestudenter vid verksamhetsförlagd utbildning. Om du undrar över något är du välkommen att kontakta oss.

Tack på förhand för din medverkan!

Ansvariga för undersökningen: Frida Bäckström: frida.backstrom@gmail.com

Caroline Lindmark: caroline_lindmark@hotmail.com

Handledare: Anita Staaf: anita.staaf@pubcare.uu.se

UPPSALA
UNIVERSITET

Sjuksköterskestudenters uppfattningar om yrket samt önskemål om
specialistutbildning – en uppföljning

Bakgrundsdata

1. Har du deltagit i denna studie i termin ett?

Ja

Nej

2. Är du kvinna eller man?

Kvinna

Man

3. Hur gammal är du? år.

4. Har du tidigare vårderfarenhet innan du började på sjuksköterskeprogrammet?

Ja

Nej

Orsak till yrkesval

5. Varför vill du arbeta som sjuksköterska? Rangordna på den streckade linjen de **FEM** orsaker som är viktigast för dig (1 = viktigast, 2 = näst viktigast osv.).

- Jag vill arbeta med människor
 - Jag känner mig kallad av Gud
 - Jag vill läsa vidare från min undersköterskeexamen/motsvarande vårdutbildning
 - Jag vill kunna arbeta över hela världen
 - Jag vill ha möjlighet att vidareutbilda mig inom sjuksköterskeyrket
 - Jag vill vara garanterad ett arbete
 - Jag är intresserad av människokroppen och dess sjukdomar
 - Jag vill hjälpa andra människor
 - Jag vill ha ett arbete som känns meningsfullt
 - Jag kom inte in på mitt förstahandsalternativ, som var.....
- Annan orsak:

Specialistutbildning

6. Vill du specialistutbilda dig, och i så fall inom vilket område?

- Intensivvård
- Operation
- Anestesi
- Ambulans
- Barnmorska
- Psykiatri
- Primärvård
- Barn/ungdomar
- Onkologi
- Vård av äldre
- Forskning
- Kirurgi
- Medicin
- Annat:

Egenskaper

7. Hur anser du att en bra sjuksköterska bör vara? Rangordna på den streckade linjen de **FEM** egenskaper du tycker är viktigast. (1 = viktigast, 2 = näst viktigast osv.).

- Lyhörd
- Empatisk
- Noggrann
- Fördomsfri
- Kunnig
- Stresstålig
- Positiv
- Vänlig
- Bestämd
- Trygg
- Pålitlig

Annat:

8. Följande företeelser är kopplade till sjuksköterskeyrket. Rangordna på den streckade linjen de **FEM** företeelser du tror är **mest** förekommande i sjuksköterskerollen på en vanlig vårdavdelning (1= mest förekommande, 2 = näst mest förekommande osv.).

- Ansvarstagande
- Beslutsfattande
- Självständighet
- Inflytande
- Högt tempo
- Medicintekniskt utövande (t.ex ta blodprov, sätta nål, ge injektioner)
- Läkemedelshantering (t.ex dela mediciner, blanda antibiotika, sätta dropp)
- Fysisk omvårdnad (t.ex personlig hygien, såromläggning, matning)
- Känslomässig omvårdnad (t.ex tröstande, stödjande)
- Dokumentation
- Administrativa uppgifter (t.ex samordning mellan olika instanser /yrkeskategorier)

Annat:

Yrkesroll

9. Har dina uppfattningar om sjuksköterskans yrkesroll ändrats under utbildningens gång?

Ja

Nej

Om Ja, i så fall hur?

.....

.....

.....

.....

.....

Omvårdnad

10. Sjuksköterskans ansvarsområde är omvårdnad (Svensk sjuksköterskeförening, 2009). Vad innebär omvårdnad för dig?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Övriga synpunkter

11. Har du något som du vill tillägga eller andra synpunkter angående studien/enkäten?

.....

.....

.....

Stort tack för din medverkan!